

Анђела Т. Вујошевић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Катедра за германистику

УЛОГА МЕДИЈА И КОНСТРУИСАЊЕ НЕГАТИВНЕ СЛИКЕ СРБИЈЕ У НЕМАЧКОМ МАГАЗИНУ *ШПИГЕЛ* ТОКОМ НАТО БОМБАРДОВАЊА

У раду се анализира извештавање немачког магазина *Шпијел* током НАТО бомбардовања Савезне Републике Југославије 1999. године са аспеката анализе дискурса и теорија о колективном памћењу. Рад има за циљ да прикаже шта се подразумева под појмом *колективно памћење* из лингвистичке перспективе, затим чему служе медијски текстови и у којој мери обликују памћење догађаја из прошлости, како се путем медија конструишу знање и негативне слике уопште о актерима прошлих догађаја, и напослетку на које се начине у новинским извештавањима на немачком језику у магазину *Шпијел* током 1999. године конструише негативна слика Србије. Хипотеза рада је да се негативна слика Србије у извештавању одабраног магазина током НАТО бомбардовања конструише на основу семантике и конотација лексема или конструкција уз које је употребљавана у дискурсу на немачком језику.

Кључне речи: колективно памћење, анализа дискурса, НАТО бомбардовање, 1999, Србија, медији, *Шпијел*

1. УВОД

Предмет истраживања овог рада је слика Србије² у извештавању немачког магазина *Шпијел* о НАТО бомбардовању Савезне Републике Југославије³ 1999. године, при чему се овај догађај тумачи у оквирима лингвистичке анализе дискурса и теорија о колективном памћењу. Рад најпре покушава да ова два теоријска оквира сведе на заједничку основу која ће бити примењивана у анализи, указујући на значај и нераскидиву везу лингвистичке перспективе и културолошког аспекта која је обједињена у анализи дискурса, а како се као предмет рада посматра догађај који се одиграо пре двадесет и две године, могуће је посматрати га са аспеката културе сећања и теорија памћења.

---

1 andjela.vujosevic.kg@gmail.com

2 У раду се анализира искључиво слика Србије, што је у анализи јасно разграничено, иако је званичан назив државе тада гласио Савезна Република Југославија.

3 У даљем тексту СРЈ.

У литератури се наилази на низ термина који се користе у теоријским оквирима памћења, као што су *индивидуално памћење*, *социјално памћење*, *колективно памћење*, *културално памћење*, *комуникативно памћење* (Асман 1997, Асман 2006), *култура сећања*, *криптичка култура сећања* (Нора 1996), *места сећања* и *социјални заборав* (Ерл 2005), што указује на различите предмете истраживања и разноврсност приступа памћењу и сећању.⁴

Колективно памћење је термин уведен у научне оквире педесетих година прошлог века са Албвашом (1985), који сматра да је памћење друштвено условљено, али не поставља јасну границу у односу на термин *сећање*. У литератури се најпре јавља управо проблематика дистинкције појмова *памћење* (нем. *Gedächtnis*) и *сећање* (нем. *Erinnerung*), при чему се различити аутори труде да дефинишу и укажу на разлике између ових појмова (в. Асман 1997, Ерл 2005, Асман 2006). Речник Матице српске дефинише сећање као *способност човека за оживљавање доживљеног, памћење, меморија* (2011: 1193), а памћење као *способност зајамћивања, држања у глави, у памети (ранијих догађаја, људи, догађаја и др.)* (2011: 894). Из података приложених и у речнику српског језика примећује се уска значењска повезаност ових лексичких јединица. За потребе овог рада се термин колективног памћења схвата надовезујући се на Асманово (1997: 57) схватање истог као најопштијег и надређеног појма за *колективно, културно и комуникативно памћење*⁵, одн. као основе за изградњу колективног понашања. Колективно памћење се манифестује кроз митологизоване приче и ритуале, који посредују у преношењу идентитетског знања и тиме репродукују културни идентитет (в. Асман 1997: 57). Стога се колективно памћење, а надовезујући се на схватање памћења у истраживању Валдемара Чахура (2015: 59), у датом раду најпре дефинише као скуп значењских елемената о прошлости. Албваш (1985) је указао и да индивидуално памћење зависи од колектива, јер је појединац управо део одређене социјалне групе, зато је и индивидуално памћење увек социјално подржано, јер се сећања размењују и учвршћују тек у комуникацији са другима (в. Нешић Павковић 2019: 72).

Овај рад обрађује неколико истраживачких питања, па самим тим има и више циљева – најпре ће бити објашњено (1) шта се подразумева под појмом *колективно памћење* из лингвистичке перспективе, затим (2) чему служе медијски текстови и у којој мери обликују сећање на дате догађаје из прошлости и како се путем медија конструишу знање и негативне слике уопште о актерима прошлих догађаја, као и (3) на које се начине у новинским извештавањима на немачком језику у магазину *Шпигел* током 1999. године конструише негативна слика Србије.

4 Више код Сладечек и др. 2015.

5 Ауторка се ограђује од даљег дефинисања и коришћења наведених термина културног и комуникативног памћења, који превазилазе одабрану проблематику овог рада, као и због обима и циљева датог истраживања, стога упућује на литературу Асман 1997, Асман 2006, Сладечек и др. 2015.

2. УЛОГА МЕДИЈА И НАТО БОМБАРДОВАЊЕ СРЈ

Тврдња пољског лингвисте Валдемара Чахура (2015) да текстови чине колективно памћење опажајним⁶, надовезујући се на тезу немачког лингвисте Герда Антоса (2007) да текстови чине знање видљивим⁷, представља почетну тачку истраживања.

У овом раду је акценат стављен на текстове журналистичког стила, јер ову врсту текстова одликује најпре информативна функција (в. Бринкер 2005: 113, Бургер 2005: 47–48, Смаилагић 2018: 158), уз коју се често реализује и апелативна (в. Вујчић 2014: 54).

Полазећи од чињенице да се јавно мњење о одређеним политичким и актуелним друштвеним догађајима информисе најпре преко медија, рад има за циљ и да нагласи улогу медијског извештавања при конструисању слике света у ратним сукобима, војним интервенцијама и оружаним нападима на макроплану, а на примеру НАТО бомбардовања 1999. године на микроплану, узимајући у обзир историјски значај догађаја за наше подручје.⁸

НАТО бомбардовање СРЈ представља најпре једино ратно дешавање на европском тлу 1999. године (Рабел 2000: 257–267), а велико питање када се говори о људским правима, међународном праву и хуманитарним интервенцијама, како на националном, тако и на глобалном нивоу, јер је изведено без одобрења Савета безбедности Уједињених нација (в. Михаљинац 2018: 34). У Немачкој је представљало прво војно ангажовање након Другог светског рата, при чему је немачка влада учешћем у НАТО агресији кршила свој устав⁹, затим такође представља кршење Статута Међународног кривичног суда, који према члану 3 забрањује „безобзирно разарање градова, насеља или села, или пустошење које није оправдано војном нуждом“, као и „бомбардовање, било којим средствима, небрањених градова, села, стамбених или других објеката“ (Алими и др. 2020: 68–69). Према Женевској конвенцији из 1949. забрањено је свако међународно бомбардовање цивилних објеката. Ваздушна интервенција НАТО-а трајала је 78 дана, током којих су бомбардовани објекти широм Србије и Косова, укључујући мостове, оперативне војне структуре и инфраструктуру (в. Калик 2010: 326), и

---

6 Texte machen kollektives Gedächtnis wahrnehmbar

7 Texte machen Wissen sichtbar

8 Више код Глишовић 2001, Живковић 2003, Кремпл 2004, Јерц 2004, Вуковић 2009, Грич 2010, Лакић 2011, Бјегањски/Шчутковска 2017, Вуковић 2018, Михаљинац 2019, Вујчић 2019, Алими и др. 2020.

9 У ставу 1 члана 26 устава Савезне републике Немачке из 1949. године стоји да су све радње које ометају слободан живот становништва, као што је припремање и вођење војног напада, противуставне и кажњиве: нем. Artikel 26 [Friedenssicherung]: (1) Handlungen, die geeignet sind und in der Absicht vorgenommen werden, das friedliche Zusammenleben der Völker zu stören, insbesondere die Führung eines Angriffskrieges vorzubereiten, sind verfassungswidrig. Sie sind unter Strafe zu stellen. <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html> (приступљено 3.1.2019)

током којих је изведено 30 000 напада и изручено 20 000 бомби (в. ди Грација 2017: 91). Тако су чланице НАТО-а прекршиле члан 51-б Женевске конвенције, који осуђује и брани „напад од којег се може очекивати да ће изазвати успутне губитке живота, повреде цивила, штете на цивилним објектима...” (в. Алими и др. 2020: 72). Human Rights Watch је 2000. године проценио да је НАТО бомбардовање кршење међународног хуманитарног права, иако правдано хуманитарним циљевима (в. Алими и др. 2020: 69). Такође, НАТО агресија је називана и првим интернет ратом, наглашавајући значај медијског извештавања о рату на Косову и утицај на јавно мњење при одобравању интервенције путем медија и интернета.¹⁰

Како рад има за циљ да истражи слику Србије у немачком магазину *Шпйиел*¹¹, корпус рада чини седамнаест тематски релевантних чланака објављених током НАТО агресије над СРЈ одн. од 24. марта па до 10. јуна 1999. године у којима су пронађени примери обрађени у емпиријском делу рада.

Магазин *Шпйиел* важи за један од водећих медија у Немачкој и прва је асоцијација на истраживачко новинарство на националном, али и на глобалном нивоу. Како наводи Глишовић (2001), тежиште магазина су политичке и друштвене теме, језик карактеришу иронија, неологизми и честа употреба метафора, а магазин је 2004. године награђен за језичку културу, при чему је његов језик окарактерисан као оригиналан, јасан, диференциран и духовит. Након што се Југославија распала, *Шпйиел* је своју редакцију у Београду затворио тек 2011. године, што, према Глишовић (2001), указује на то да су дешавања у Србији дуго била део интересовања југоисточне Европе. Узимајући у обзир циљ овог рада, магазин *Шпйиел* је одабран управо јер се сматра водећим медијем у утицају на јавно мњење, као и медијем који ствара одређени референтни оквир, који следе и други медији. (в. Глишовић 2001: 35–43)

Током НАТО бомбардовања 1999. године *Шпйиел* је објављивао чланке који тематизују брањење спољне политике Немачке и њеног учешћа у НАТО агресији над СРЈ. Тако се извештавањем у *Шпйиелу* развија пракса одобравања интелектуалне већине и оправдавања бомбардовања, представљајући у већем броју заговорнике интервенције и њихове ставове (в. Грич 1999: 85).

10 <https://www.sfgate.com/news/article/Kosovo-Being-Called-First-Internet-War-Web-2936299.php> (приступљено 2.1.2021)

11 О медијским извештавањима о НАТО бомбардовању СРЈ у пољским, црногорским, енглеским и француским медијима видети код Лакић 2011, Бјегањски/Шчутковска 2017 и Алими и др. 2020.

3. КОЛЕКТИВНО ПАМЋЕЊЕ ИЗ ЛИНГВИСТИЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Пратећи савремена лингвистичка истраживања као и предмете истраживања из области лингвистичке анализе дискурса, у раду се посматра социјални феномен колективног памћења из лингвистичке перспективе, указујући на нераскидиву везу културолошких, друштвених, језичких и ванјезичких фактора у обликовању слике света и реалности, као и у обликовању колективног знања, памћења, а касније и сећања.

Мишел Фуко је у свом делу *Археологија знања* (1998: 116) дефинисао дискурсе као праксе којима се конструишу предмети о којима се говори.¹²

Дискурс се може дефинисати и као систем исказа који конструише објекат. Дискурс се односи на скуп значења, метафора, представа, слика, прича и тако даље, који на неки начин, заједно производе одређену верзију догађаја. Сваки објекат, догађај, особа итд. може бити окружен мноштвом различитих дискурса, при чему сви ти дискурси причају различиту причу о датом објекту, различито га представљају свету. (Фуко 2012: 14)

Дискурс за потребе овог рада може бити дефинисан као оквир у којем се одигравају како језичке конструкције, тако и слике реалности и света (в. Вујчић 2013: 145). Дискурси заправо успостављају оквире за одређене начине размишљања и продуковање знања (в. Чахур 2013), јер у тим оквирима лексичке јединице остварују одређена дискурзивно специфична значења. Посматрајући дискурсе као друштвене и културне праксе чијом се анализом долази до знања о друштву или одређеној социјалној групи развила се лингвистичка анализа дискурса, посебно међу немачким лингвистима, која тежи да одређене тематске дискурсе (нпр. дискурс о НАТО бомбардовању) анализира кроз сам језик датог дискурса (в. Смаилагић 2018: 16–18).

Представљање одређеног догађаја у масовним медијима такође може означавати праксу конструисања датог догађаја, па се анализом дискурса о НАТО бомбардовању на немачком језику долази до закључака о формирању колективног знања и памћења датог догађаја од стране одређене социјалне групе. Притом сваки колектив развија одређени вид поимања стварности условљен традиционалним вредностима, социокултурним и политичким околностима конкретне социјалне групе (в. Чахур 2015: 57).

Посматрајући колективно памћење као друштвени феномен који се најпре опажа и конструише, а затим манифестује путем текстова (в. Чахур 2015: 65), могуће је самим тим социјални феномен колективног памћења сматрати и релевантним објектом лингвистичких истражи-

---

12 Више код Милс 2003, 2007; Ристић 2018; Фуко 2019.

вања. Наиме, колективно памћење је и језички феномен (в. Албваш 1985).

Нису нове и непознате тврдње о повезаности језика и мишљења, поимања света и конструисања друштвених пракси, па се самим тим језику тако приписује не само улога у манифестацији колективног знања, већ и при конструисању истог (в. Чахур 2015: 57). Језик се примарно посматра као систем друштвених конвенција, а посматрајући га са становишта културе сећања, важно је указати на то да представља средство које служи за реконструисање прошлости. Постоји директна веза језика и памћења управо кроз језички карактер сећања, како индивидуално тако и колективног, јер се наше сећање састоји од језички конструисаних елемената.

Албваш (1985: 368–369) тако указује да су коришћене речи у датом дискурсу уз њихова значења у ствари значења колективног мишљења. Према Антосу (2007) језик представља визуелно средство којим текстови конструирају знање – знање је самим тим трајно и дугорочно доступно реципијентима, па се тако помоћу текстова опажају социјалне стварности, а касније задржавају у колективном знању. Коришћење одређених језичких средстава и њихова фреквентна употреба у датом дискурсу су доказ да ова средства служе као језичке рутине које бивају општеприхваћене и имају релевантну дискурзивну функцију (в. Чахур 2016: 422).

Роберт Траба (в. Чахур 2014: 25) указује на важан сегмент обрађен и у овом раду, а то је да се колективно памћење обликује не кроз појединце, већ помоћу организованих институција, при чему пре свега треба истаћи медије. Они играју веома важну улогу при преношењу догађаја из прошлости обликујући језичке и визуелне перспективе и додељујући колективна значења и културолошки смисао датим догађајима (в. Чахур 2016: 422).

Колективно памћење се зато са становишта лингвистике у овом раду, а надовезујући се на Чахурово (2016: 421) виђење истог, дефинише као језички конструисан, дискурзивно релевантан и колективно прихваћен облик знања, које се односи на одређене историјске догађаје једне заједнице и које се у актуелним политичким контекстима преноси специфичним језичким средствима – зато није само језички и комуникативни феномен, већ такође медијски и дискурзивни. Надовезујући се на Варнкеа (2009), колективно памћење се у овом раду даље посматра као језички конструисан, аргументован, општеприхваћен феномен дистрибуиран путем масовних медија (в. Варнке 2009: 114, Чахур 2015: 64).

4. ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР

У претходним поглављима приказан је друштвено-политички контекст НАТО бомбардовања СРЈ 1999. године, а како се рад ослања на теоријске оквире лингвистичке анализе дискурса и теорија о колективном памћењу, дефинисано је најпре схватање појма колективног памћења у лингвистичком контексту. У овом поглављу биће представљен лингвистички методолошки оквир, према коме је урађена и емпијска анализа корпуса.

Циљ рада је, између осталог, да укаже на значај одабира лексема при представљању одређеног догађаја, групе или државе у јавним извештавањима, јер како наводи Ле Бон (2018: 64) „моћ речи везана је за слике које оне изазивају у души гомила и та је моћ сасвим независна од њиховог стварног значења”. Аутор наглашава снагу и значај одабраних и коришћених речи, тврдећи да масе прихватају и најомраженије ствари ако су означене пробраним речима. „Речи имају ... покретна и пролазна значења ... и ако хоћемо њима да утичемо на гомилу, оно што треба знати је смисао који оне имају у датом моменту, а не који су имали некад, или оне које могу имати за јединке сасвим другојачијег друштвеног склопа.” (Ле Бон 2018: 87)

Клајн (1989) уводи појам *Bezeichnungskonkurrenz* (опречност именована¹³), истичући могућност контрадикторности при означавању исте појаве од стране две различите политичке, друштвене или језичке групе. Према Клајну (1989: 17), при коришћењу опречних појмова су у сваком од њих истакнуте различите особине као карактеристике, које са становишта дотичне стране доводе до супротстављених перспектива у односу на другу страну и тиме до деонтички¹⁴ контроверзних појмова. Овакве често опречне лексеме су референтно идентичне, али се у њиховом коришћењу крију различите намере говорника. У оваким случајевима се намеће питање које лексеме могу важити за неутралне или чињеничне, па је задатак сваког аутора да изабере што је могуће неутралнији опис за референтни објекат између конкурентских деонтички позитивних и деонтички негативних лексичких јединица (в. Клајн 1989: 18), а на реципијенту је да одређену намеру говорника препозна.

Ослањајући се на Херманса (1995а) и његов концепт *Mentalitätsgeschichte* (историја менталитета¹⁵), рад наглашава уску везу између језика, мишљења и памћења одређене језичке групе. Херманс (1995а: 74) дефинише менталитет као скуп мишљења и убеђења, који одређује размишљања одређене социјалне групе и који је заједнички

---

13 Превод А. В.

14 Појам деонтичког значења користи Херманс (1995б) када говори о моделу тродимензионалног концепта значења. Наиме, свака лексема се на семантичком нивоу развија на три равни: когнитивној, емотивној и деонтичкој. Деонтичко значење је намера говорника (нем. *Intention*), одн. апел упућен реципијенту да он нешто предузме и уради.

15 Превод А. В.

свим припадницима те групе. Средство преношења оваквих мишљења и ставова у оквиру једне друштвене заједнице је свакако језик којим та заједница говори. Када је реч о стварању одређених слика о догађајима у оквиру језичке групе, свака употреба одређених речи доприноси јачању једне или друге језичке употребе у контексту поменуте Клајнове (1989) *Bezeichnungskonkurrenz*, а некоришћење чини одређене речи застарелим. Ова опречност појмова и значења речи од великог је значаја у вези са Хермансовим појмом *Mentalitätsgeschichte* управо зато што се разлика у језичкој употреби поклапа са разликом у мишљењу и поимању стварности одређене социјалне групе. Промена језичке употребе заправо је питање историје менталитета (в. Херманс 1995а: 83). Лингвистичком анализом, ослањајући се на појам *Mentalitätsgeschichte* и његов теоријски оквир, потврђује се Хумболтова теза (1968) да је различитост међу језицима у ствари различитост у погледима на свет¹⁶ (в. Херманс 1995а: 95).

Како се појам колективног памћења у овом раду дефинише као језички конструисан и медијски дистрибуиран, ослањајући се на схватање менталитета према Хермансу (1995а), кроз анализу корпуса немачког магазина *Шпигел* биће приказан начин формирања ставова, мишљења и убеђења немачке говорне заједнице о Србији током НАТО бомбардовања 1999. године анализирајући семантички ниво лексема употребљиваних у издвојеним примерима.

Коришћењем једних а не других лексема остварују се и различите (негативне) конотације појмова, што даље утиче на рецепијенте и стварање (негативних) слика о одређеним појавама. Хипотеза рада која се на основу датог методолошког оквира изводи је да се негативна слика Србије у извештавању *Шпигела* током НАТО бомбардовања конструише на основу семантике лексема или конструкција које су коришћене у дискурсу на немачком језику.¹⁷

16 "Es gibt nicht die Sprache, sondern nur Sprachen. Deshalb gibt es im Denken und Sprechen eigentlich so viele *Welten* wie es Sprachen gibt.." – Не постоји језик, већ само језици. Зато у свести постоји заправо онолико светова, колико има језика. (превод А. В.)

17 Према подацима онлајн речника немачког језика DWDS, чији новински корпус (*Zeitungskorpora*) је категорија која обухвата корпус немачких новина *Berliner Zeitung*, *neues deutschland*, *Der TagesSpiegel* и *DIE ZEIT* у периоду од 1945. до 2006. године, лексеме које се најчешће јављају у координацији са лексемом Србин (нем. *Serbe*) су фразе *ваздушни напад против* (нем. *Luftangriff gegen*), *санкције против* (нем. *Sanktion gegen*), затим *Албанци против* (нем. *Albaner gegen*) и *офанзива против* (нем. *Offensive gegen*). Сам одабир именичке фразе *ваздушни напад* указује на чињеницу како је НАТО агресија била језички карактерисана и каква се слика шаље рецепијенту на немачком језику, не агресија или бомбардовање, што је уобичајено за српски језик, већ ваздушни напад, и то у јединици (в. Михаљинац 2019, Алими и др. 2020). Лексема *Србин* се такође јавља уз глаголе *ошужбити* (нем. *anklagen*), *прошерашити* (нем. *vertreiben*) и *окривити* (нем. *beschuldigen*) као објекат, уз глаголе *транаширати* (нем. *beschießen*), *противрашити* (нем. *vertreiben*) и *нападнути* (нем. *angreifen*) као субјекат, затим предикативи који се јављају уз одабрану лексему су *агресор* (нем. *Aggressor*), *ошужвени* (нем. *Angeklagte*), *зли* (нем. *Böse*), *жртва* (нем. *Opfer*) и *криви* (нем. *schuld*), најфреквентније лексеме које се јављају уз *Serbe* у циљу поређења су *као агресор* (нем. *als Aggressor*), *као ратни злочинац* (нем. *als Kriegsverbrecher*), а предлошке фразе које се најчешће користе у корпусу DWDS-а су *на Косову* (нем. *auf Amselfeld*),

5. АНАЛИЗА КОРПУСА

Корпус истраживања обухвата седамнаест тематски релевантних чланака немачког магазина *Шпигел* у периоду НАТО агресије над СРЈ 1999. године. У овом делу рада наведени су примери пронађени у корпусу, у којима се јављају лексеме *Serbien* (срп. Србија), *serbisch* (срп. српски) и *Serbe(n)* (срп. Србин/Срби). Сви примери издвојени су мануелно приликом ишчитавања корпуса. Важно је нагласити да се рад због обима ограничава само на чланке овог магазина, па тако и изведени закључци важе за слику Србије у *Шпигелу*.

1. Лексема *Serbien* пронађена је у следећих шеснаест примера:

- 1) Man solle nicht vergessen, daß Vietnam mit einer wesentlich schwächeren Armee die Amerikaner besiegt habe. Serbien sei bereits jetzt mit seinem Nein gegenüber den Nato-Vandalen in die Geschichte eingegangen.¹⁸
- 2) Mit obskuren Verschwörungstheorien appellierten die Belgrader Medien an den obsessiven Nationalstolz vom Selbstverständnis als Opfernation - Serbien, umringt von Feinden.
- 3) Serbien gegen den Rest der Welt, Sieg oder Tod - da wabert sie wieder hoch, die Legende vom gedemütigten Heldenvolk.
- 4) Wie trunken folgte das Volk den nationalkommunistischen Propheten. Die verkündeten, Serbien sei überall dort, wo Serben wohnten, und alle anderen seien Barbaren - ob Slowenen, Kroaten, Muslime, Mazedonier oder Albaner.

(Spiegel 13/99 - *Alle Serben im Krieg*)

Први чланак објављен у *Шпигелу* након 24. марта садржи издвојене примере у којима је коришћена лексема *Србија*. На основу објављеног и горе издвојеног, рецепијенту је представљена слика о држави која ће ући у историју својим „не” изреченим НАТО вандалима (1), затим се у следећем примеру (2), служећи се иронијом, аутор позива на из-

---

у енклави (нем. *in Enklave*), *против* Албанаца (нем. *gegen Albaner*) и *са ваздушним нападом* (нем. *mit Luftangriff*). Поменути корпус речника, који се састоји од великог броја важних националних и дневних недељних новина, је такође основа за напредовање речи на опцији DWDS графика (*DWDS-Wortverlaufskurven*) од 1946. године, на основу ког се изводе закључци о најфреквентнијим лексемама у координацији са одабраном речју. Фреквентност наведених лексема такође води ка закључку о високој присутности тема које се тичу самог НАТО бомбардовања у немачким медијима, дакле питање Косова, друштвено-политичка ситуација на Балкану, сукоб са албанским становништвом на Косову и само НАТО бомбардовање СРЈ 1999. године.

¹⁸ Лексеме и језичке конструкције у свим издвојеним примерима подвукла ауторка А. В.

вештавања београдских медија¹⁹ који инсистирају на националном поносу и Србију представљају као жртву окружену непријатељима, која стоји сама против остатка света (3), при чему су сви остали представљени као вандали (4), небитно да ли се ради о Словенцима, Хрватима или Албанцима. На овај начин се истичу ратни сукоби који су претходили самом чину бомбардовања, наглашавајући ставове српског народа или идеале у које верују.

- 5) Jahrelang versuchte Ibrahim Rugova, 55, mit Geduld und der Kraft von Argumenten im Kosovo die Selbstbestimmung seines Volkes gegen die Balkan-Vormacht Serbien gewaltfrei durchzusetzen.

(Spiegel 14/99 - *Das Gespenst von Vietnam*)

- 6) Tausende Serben marschierten durchs Land und forderten ein „geeintes Serbien, eine neue Führung, einen neuen Kurs . Ein Vielvölkerstaat Großserbien sollte die Macht über alle Nichtserben übernehmen.

(Spiegel 14/99 - *Sehnsucht nach Tito*)

У горе издвојеним примерима се наглашава позиција Србије и њен политичко-економски положај на Балкану, карактеришући је као доминантну силу Балкана (5), која жели да оствари превласт над осталим државама и народима који нису српски (6).

- 7) Es ist das Selbstverständlichste der Welt, daß man nicht mit Leuten verhandelt, die einen bombardieren. Sie meint die Nato. Und fügt hinzu: Hier werden Kulturen zerstört. Sie redet von Serbien.

(Spiegel 15/99 - *Krieg der Köpfe*)

- 8) Auf immer lautere Kritik stößt auch das Zerstörungswerk der Nato in Serbien, das systematisch in die Steinzeit zurückgebombt wird.

(Spiegel 16/99 – *Ziellos und traumatisiert*)

Преносећи речи и став феминисткиње Алис Шварцер (Alice Schwarzer), аутор чланка у примеру под бројем (8) ставља Србију у улогу жртве, која је бомбардовањем била уништена, као и њена култура. Притом се истиче став да је НАТО негативац, одн. да га чине људи са

¹⁹ Алими и др. (2020: 75) такође наводе податак да је француска телевизија оптуживала српску називајући је пропагандном алатком Милошевићевог режима, поздрављајући бомбардовање РТС-а 23. априла 1999. године, чиме је дошло до 16 цивилних жртава (такође в. Комраков 2019).

којима не би требало сарађивати јер су они – они који бомбардују. Такође се наглашава критика уништавајућег дела НАТО-а, које уназађује земљу и њену економију (9).

- 9) Die jugoslawische Armee sollte von Serbien aus die UCK-Kämpfer hufeisenförmig angreifen und die Kosovo-Albaner in Richtung Mazedonien und Albanien treiben.

(Spiegel 16/99 - *Weißer Adler, schwarze Hand*)

- 10) Auch 1914 war Serbien eine aggressive Macht, die bei Rußland Rückhalt fand.

(Spiegel 16/99 - *Alptraum 1914*)

- 11) Damit würden acht Jahre nach Ausbruch des jugoslawischen Erbfolgekriegs dann tatsächlich nahezu alle Serben zusammenleben - zwar nicht im erträumten Großserbien, aber immerhin in einem Staat.

(Spiegel 16/99 – *Ziellos und traumatisiert*)

- 12) Mir scheint der Gipfel des Verrats erreicht, wenn ein Journalist die Meinung vertritt, daß Bombenangriffe eine gute Lektion für Serbien wären.

- 13) Jetzt, unter den Schlägen der *Neuen Weltordnung*, schweigen jene, die schon immer *wußten*, daß Serbien an allem schuld ist.

(Spiegel 17/99 – *Die Spaltung liegt in der Luft*)

Позивајући се на наводну војну операцију *Пошковица*, чији је циљ протеривање Албанаца са Косова (9), затим писањем о плану за живот свих Срба у „измаштаној“ Великој Србији (11), конструиса се негативна слика Србије као агресорске силе још од 1914. године, коју такође подржава Русија (10), и која је одувек била крива за све (13) – за догађаје и ратне сукобе на Балкану. Такође се истиче и мишљење једног новинара о ваздушним нападима НАТО-а, који би били добра лекција за Србију (12).

- 14) Doch die politischen und wirtschaftlichen Probleme, die sich der Westen mit der Eroberung Serbiens aufbürden würde, wären in einer total zerrütteten Region gigantisch.

- 15) Die Depressionen dürften sich ausweiten, wenn mit dem systematischen Zerschlagen der Infrastruktur und der Industrie Serbiens die Nato nun auch noch militärische Erfolge aus dem Kosovo melden könnte.

(Spiegel 17/99 – *Fertiger Plan für den Bodenkrieg*)

- 16) Denn wenn die Bombenangriffe mit gleicher Intensität noch 20 Tage weitergingen, stelle sich die Frage, „was von Serbien übrigbleibt“.

(Spiegel 18/99 – *Ein zertrümmertes Land*)

Посматрајући Србију као жртву бомбардовања, у примеру (14) аутор указује на огромне политичке и економске проблеме које би Запад могао да има због освајања ове државе, као и на последице које сама земља трпи, а које се тичу инфраструктуре и индустрије (15). Последњи пример (16) издвојен је из чланка објављеног 3. маја 1999. године, у ком аутор поставља питање шта ће уопште остати од Србије, уколико се бомбашки напади наставе у наредних 20 дана истим интензитетом.

НАТО бомбардовање СРЈ окончано је тек 10. јуна 1999. године.

2. Лексема *serbisch* пронађена је у наредних петнаест примера:

- 17) Vorletzten Mittwoch abend wurden der Bürgerrechtsanwalt Bajram Kelmendi und seine beiden Söhne von serbischen Killerkommandos aus dem Haus gezerrt.

- 18) Drei Nachbarhäuser wurden von serbischen Freischärlern mit Dynamit in die Luft gejagt, das Parteibüro in der Innenstadt ausgeräuchert, Rugovas Fahrer halb totgeprügelt.

- 19) "Haut doch ab nach Amerika", riefen die serbischen Mordbrenner den fliehenden Albanern höhnisch hinterher.

- 20) Das Kosovo, vor allem das legendäre Amselfeld, sei uraltet serbisches Kernland, „auf dem unsere Vorfahren ihr Blut gegen die Türken vergossen haben“, beharrte Milosevic, und seine Landsleute hörten es gern.

- 21) Angereichert um ein ethnisch rein serbisches Kosovo, mag der serbische Chauvinismus, wenn er nicht gestoppt wird, zum Wahn eskalieren:...

(Spiegel 14/99 – *Sehnsucht nach Tito*)

Придев *sr̄pski* коришћен је у издвојеним примерима уз лексеме *убице* (17, 19), милитанти (18), а у примерима (20) и (21) се истиче значај Косова за српску историју и традицију, јер се указује на косовски мит и ставља се до знања да је у питању простор који за Србе представља порекло и корене, док се у примеру (21) говори о жељи Србије за етнички чистим српским Косовом, што се назива српским шовинизмом.

22) Außenminister Berchtold wollte die Gelegenheit nutzen und den serbischen Nationalismus „als einen Machtfaktor auf dem Balkan eliminieren“.

(Spiegel 16/99 – *Alptraum 1914*)

23) Die Bilder von panischen Flüchtlingen und brennenden Dörfern sowie Berichte von Morden und Vergewaltigungen einer entfesselten serbischen Soldateska zwangen die Nato zum strategischen Umschwenken.

(Spiegel 16/99 – *Ziellos und traumatisiert*)

24) Unter den serbischen Truppen dort herrsche „blinder Haß“.

(Spiegel 17/99 – *Die Spaltung liegt in der Luft*)

У горе наведеним примерима придев *српски* стоји уз лексеме *национализам* (22), где се још једном истиче да је Србија фактор моћи на Балкану, затим се говори о стратегији НАТО-а и сликама паничних избеглица и паљења села, као и о извештајима о убиствима и силовањима ослобођеног српског војника (23), а истиче се и *слепа мржња* која влада међу српским групама (24).

25) *Meiner Meinung nach ist die Flucht von einer Million Albaner aus dem Kosovo die Folge der serbischen Vertreibungspolitik.*

(Spiegel 18/99 - *Ich bin im falschen Film*)

26) „Wir können die serbische Vertreibungspolitik aus der Luft nicht stoppen“, mußte der scheidende Vorsitzende des Militärausschusses, der deutsche General Klaus Naumann, sichtlich frustriert zugeben.

27) Ende Juli setzen sich die Nato-Planer als Zeitgrenze, weil sie nach eigener Einschätzung etwa sechs Wochen benötigen, um versprengte serbische Bewaffnete zu vertreiben.

(Spiegel 19/99 – *Letzter Ausweg zum Frieden*)

Примери (25) и (26) истичу српску политику истребљења као разлог бежања милион Албанаца са Косова, а такође се наводи и став генерала Клауса Наумана, који је сматрао да се управо та српска политика истребљења не да зауставити из ваздуха, вероватно алудирајући на покретање копненог рата. У примеру (27) уз придев *српски* стоји наоружани људи.

28) 10. April - Die Nato berichtet von serbischen Gräueltaten, ethnischen Säuberungen und massenhaften Vergewaltigungen von Frauen.

29) Den Streit, ob der in Krisensituationen wie ein Weberschiffchen hinundherfahrende amerikanische Unterhändler Richard Holbrooke dem serbischen Diktator eine letztlich akzeptable Lösung vorgeschlagen hat, ...

30) Eifersüchteleien, die sich nicht allein auf Deutsche, Franzosen und Briten beschränken, erschwerten die Suche nach einer gemeinsamen Linie gegen den serbischen Diktator.

(Spiegel 23/99 – *Schachern um Frieden*)

31) Die serbischen Aggressoren planen den Abzug ihrer Streitkräfte in dem Wissen, daß über 10 000 russische Soldaten nachrücken werden, die nicht unter direktem Nato-Kommando stehen werden.

(Spiegel 23/99 – *Der bittere Friede*)

Надовезујући се на примере у којима је било речи о српској политици истребљења (25, 26), у примеру (28) се помињу српска одвратна дела, етничко чишћење и масовна силовања жена од стране српских агресора (31). На тадашњег српског председника Слободана Милошевића се указује коришћењем конструкције *српски диктатор* (29, 30).

3. Лексема *Serbe(n)* пронађена је у следећих десет примера:

32) Nach acht Tagen Nato-Bombardements auf vornehmlich militärische Ziele in Jugoslawien räumen die Serben gnadenlos auf in ihrer Unruheprovinz.

33) Aber diese „Schlachthaus-Politik“ (Fischer) ist nicht nur eine Spezialität der Serben, der wichtigsten Nation in Europas Hinterhof mit seinem bunten Flickenteppich an Volksgruppen.

34) Die Serben haben mit der Liquidierung aller Kosovo-Politiker und ihrer Sympathisanten gedroht.

(Spiegel 14/99 - *Das Gespenst von Vietnam*)

35) Für Serben ist das Kosovo so gefühlsbefrachtet wie Jerusalem für die Juden.

(Spiegel 14/99 – *Sehnsucht nach Tito*)

Чланци објављени 5. априла извештавају о бомбардовању у првих 8 дана, наглашавајући да је реч о бомбардовању првенствено војних циљева, при чему се акценат ставља на немилосрдно чишћење (албан-

ског становништва²⁰) од српске стране у делу државе којим владају немири (32), наводи се став тадашњег немачког министра спољних послова Јоске Фишера (Joschka Fischer) о српској специјалности – *полиции* *клања* (33). Још једном се истиче важност Косова и Метохије, наводећи да је оно за Србе од исте емотивне вредности као Јерусалим за Јевреје (35).

36) Die Serben nahmen sich Zeit, noch einige der Dörfer zu zerstören, in denen sich versprengte Gruppen der UCK-Rebellen verschanzt hielten.

(Spiegel 15/99 – *Zum Siegen verdammt*)

37) Ein Friedensplan mitten im Zermürbungskrieg gegen den Serben-Diktator?

(Spiegel 16/99 – *Aus freier Überzeugung*)

38) Allein in der vergangenen Woche waren es wieder Tausende, die von den Serben über die Grenzen gejagt wurden.

(Spiegel 16/99 – *Ziellos und traumatisiert*)

39) Moskau könne am ehesten Einfluß auf den kriegerischen Serben nehmen und den Kosovo-Konflikt schlichten.

(Spiegel 17/99 – *Die Spaltung liegt in der Luft*)

40) Können sie noch mit den Serben zusammenleben, deren Truppen ihre Männer ermordeten oder ihre Frauen vergewaltigten? Eine multiethnische Zwangswiedervereinigung.

41) Die USA behaupten, sie hätten weder für noch gegen den Haftbefehl gegen den Serbenführer etwas unternommen.

(Spiegel 23/99 – *Schachern um Frieden*)

Истичући албанско-српске сукобе на Косову, у издвојеним примерима говори се о уништењима албанских села од стране Срба (36), у којима су се крили припадници ОВК²¹, НАТО бомбардовање се карактерише као рат против српског диктатора – реферишући поново на тадашњег српског председника Слободана Милошевића, који је окарактерисан и као српски вођа (41), и као рат који за циљ има ослабљивање непријатеља (37), а поново се помињу и протеривања од стране Срба (38), који су окарактерисани као ратоборни (39). Аутор чланка из ког је издвојен пример (40) поставља питање да ли Албанци могу уопште да

20 Додала ауторка А. В.

21 Ослободилачка војска Косова

живе заједно са Србима (на Косову и Метохији²²), чије су трупе убијале њихове мушкарце или силовале њихове жене, наглашавајући притом да би заједнички живот на Косову представљао *присилно мултиетничко поновно уједињење*.

6. ЗАКЉУЧАК

Посматрајући феномен колективног памћења из лингвистичке перспективе и указујући на нераскидиву везу културолошких, друштвених, језичких и ванјезичких фактора у обликовању колективног знања, памћења, а касније и сећања, рад је најпре пружио увид у схватање колективног памћења као језички конструисаног, аргументованог, опште-прихваћеног феномена који се конструише и опажа путем текстова и бива дистрибуиран путем масовних медија. Поред историјских текстова о одређеном догађају, велику улогу у конструисању званичних верзија прошлости имају и медијски текстови, јер се путем њих јавно мњење информисе о тренутно актуелним политичким и друштвеним дешавањима.

У раду је указано на улогу масовних медија при извештавању о ратним сукобима, нападима и хуманитарним интервенцијама на примеру НАТО бомбардовања СРЈ 1999. године, узимајући у обзир значај самог догађаја на националном и глобалном нивоу.

Корпус рада представљали су чланци немачког магазина *Шпйител*, у којима је приликом ишчитавања корпуса пронађен и мануелно издвојен четрдесет и један пример у којима су употребљене лексеме *Србија*, *српски*, *Србин* и *Срби*. Хипотеза рада да је негативна слика о Србији током НАТО бомбардовања СРЈ конструисана у дискурсу на немачком језику коришћењем одређених лексема и језичких конструкција, чија семантика код рецепијената изазива негативно мишљење о некој држави и припадницима њеног народа, потврђена је истицањем семантике и конотација издвојених лексичких јединица приликом анализе, које су довођене у везу са Србијом у дискурсу на немачком језику, а односе се на питање Косова, друштвено-политичку ситуацију и ратне сукобе на Балкану, сукоб са албанским становништвом на Косову и само НАТО бомбардовање СРЈ 1999. године.

Анализом примера из корпуса утврђено је да је у већем броју реализована негативна слика Србије и Срба (34 издвојена примера) него слика Србије као жртве НАТО агресије (примери 1, 7, 8, 14, 15, 16). У примеру (35) је само наглашен значај Косова и Метохије за Србију, правећи паралелу са Јерусалимом и Јеврејима, тако да је тешко утврдити да ли се овај пример може уврстити или у конструисање негативне слике или слике жртве. Извештавајући о српском националном поносу,

---

22 Додала ауторка А. В.

шовинизму, национализму, Србији као надмоћној сили Балкана, која жели да покори остале и створи „Велику Србију”, помињући протеривање албанског становништва са Косова и Метохије, српска злодела, силовања, етничко чишћење и планове војних акција, конструисана је негативна слика Србије као агресорске силе, истичући историјске аспекте и ратне сукобе на Балкану који су претходили НАТО бомбардовању. Овим средствима оправдано је НАТО бомбардовање СРЈ и војно ангажовање чланица НАТО-а у сукобу српског и албанског становништва на Косову, истичући хуманитарне циљеве, спречавање етничког чишћења и протеривања у извештавањима немачког магазина *Шпигел*. Са друге стране, у знатно мањем броју примера, конструисана је слика Србије као жртве НАТО бомбардовања, указујући на последице по економију, инфраструктуру, друштвени, политички и културни живот.

Још једном треба нагласити да су ови закључци изведени на основу одабраног корпуса и као такви важе за слику Србије у извештавањима *Шпигела* током НАТО бомбардовања СРЈ 1999. године, који је узет као репрезентативни медиј, чији чланци и извештавања утичу како на мишљење јавног мњења тако и на друге медије.

Извори:

Spiegel 13/99 (29.03.1999)

„Alle Serben im Krieg” – Renate Flottau, Olaf Ihlau, Siegesmund von Ilsemann, Dirk Koch, Jörg R. Mettke, Roland Schleicher

„Jetzt jagen sie die Albaner” - Renate Flottau

Spiegel 14/99 (05.04.1999)

„Das Gespenst von Vietnam” – Manfred Ertel, Rüdiger Falksohn, Renate Flottau, Olaf Ihlau, Siegesmund von Ilsemann, Dirk Koch, Helene Zuber

„Sehnsucht nach Tito” – Roland Schleicher

Spiegel 15/99 (12.04.1999)

„Krieg der Köpfe” – Reinhard Mohr

„Zum Siegen verdammt” – Joachim Hoelzgen, Siegesmund von Ilsemann, Dirk Koch, Erich Wiedemann

Spiegel 16/99 (19.04.1999)

„Weißer Adler, schwarze Hand” – Rainer Pörtner, Alexander Szandar

„Alptraum 1914” – Klaus Wiegrefe

„Ziellos und traumatisiert” - Olaf Ihlau, Siegesmund von Ilsemann, Uwe Klussmann, Dirk Koch, Roland Schleicher

„Aus freier Überzeugung” - Jürgen Hogrefe, Jürgen Leinemann, Paul Lersch, Rainer Pörtner, Alexander Szandar

Spiegel 17/99 (26.4.1999)

„Die Spaltung liegt in der Luft” - Jürgen Hogrefe, Alexander Szandar

„Fertiger Plan für den Bodenkrieg” - Olaf Ihlau, Siegesmund von Ilsemann

Spiegel 18/99 (3.5.1999)

„Ein zertümmertes Land“ – Olaf Ihlau, Siegmund von Ilseman

„Ich bin im falschen Film“ – Almut Hielscher

Spiegel 19/99 (10.5.1999)

„Letzter Ausweg zum Frieden“ – Jürgen Hogrefe, Siegmund von Ilseman, Roland Schleicher

Spiegel 23/99 (7.6.1999)

„Schachern um Frieden“ – Jürgen Hogrefe, Paul Lersch, Jörg Mettke, Hajo Schumacher, Alexander Szandar

„Der bittere Friede“ – Siegmund von Ilseman, Roland Schleicher

Коришћена литература:

Албваш 1985: М. Halbwachs, *Das Gedächtnis und seine sozialen Bedingungen*, Frankfurt a.M., Suhrkamp.

Алими и др. 2020: С. Алими, Д. Видал, М. Рејмон, А. Малер, *Како се фабрикује јавно мњење – медији и „праведни рајови“*, Београд: Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум.

Антос 2007: G. Antos, *Texte machen Wissen sichtbar! Zum Primat der Medialität im Spannungsfeld von Textwelten und (inter-)kulturellen Wirklichkeitskonstruktionen*. u: Grusza, Franciszek/Olpinska, Magdalena/Schwenk, Hans-Jörg (Hg.): *Germanistische Wahrnehmungen der Multimedialität, Multilingualität und Multikulturalität*. 34–45.

Асман 1997: J. Assmann, *Das kulturelle Gedächtnis. Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*. München.

Асман 2006: A. Assmann, *Der lange Schatten der Vergangenheit – Erinnerungskultur und Geschichtspolitik*, München: Verlag C.H. Beck oHG.

Бал 1997: Ф. Бал, *Моћ медија – Мандарин и шривоац*, Београд: Clío.

Бјегањски, Шчутковска 2017: З. Бјегањски, Ј. Шчутковска, *Пољско јавно мњење о бомбардовању Југославије 1999. године*, у: *Историја 20. века*, 2/12017. <https://www.researchgate.net/publication/322347693_Poljsko_javno_mnjenje_o_bombardovanju_Jugoslavije_1999_godine>. 21.4.2020.

Бринкер 2005: K. Brinker, *Linguistische Textanalyse: eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. Berlin: Erich Schmidt.

Бургер 2005: H. Burger, *Mediensprache*, Berlin, Walter de Gryter GmbH & Co. KG.

Варнке 2009: I. Warnke, *Die sprachliche Konstituierung von geteiltem Wissen in Diskursen*, u: Felder, Ekkehard / Müller, Marcus (Hg.): *Wissen durch Sprache. Theorie, Praxis und Erkenntnisinteresse des Forschungsnetzwerks „Sprache und Wissen*. Berlin / New York, 113–140.

Вујчић 2013: N. Vujčić, *Das Konzept „Jugoslawien“ in den SPIEGEL-Berichten von dem Kriegsbeginn – eine diskurslinguistische Untersuchung der SPIEGEL-Artikel aus dem Jahr 1989*, u: D. Nedeljković / N. Vujčić: *Sprache und Literatur dies- und jenseits der Mauer(n) / Jezik i književnost s obe strane zida*. Zbornik u čast Božinke Petronijević povodom 65. rodendana, FILUM: Kragujevac, str. 145–160.

Вујчић 2014: Н. Вујчић, *Sprachliche Bilder im Ausländer-Diskurs: Eine linguistische Untersuchung von Texten ausgewählter deutscher Tageszeitungen*. Saarbrücken: AV Akademikerverlag.

Вујчић 2019: Н. Вујчић, *Das Konzept Jugoslawien in SPIEGEL-Artikeln: Bildung und Wandel - Eine benennungsfokussierte Diskursanalyse*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.

Вуковић 2009: С. Вуковић, *Етика заједних медија – Антихрстска пројекција деведесетих година 20. века*, Сремски Карловци/Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

Вуковић 2018: С. Вуковић, *Срби у нарашћујућој Заједи: „Хуманистична НАТО инвентивација*, Београд: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

Вуксановић 2007: Д. Вуксановић, *Филозофија медија: онтологија, естетика, кристика*, Београд: Факултет драмских уметности, Институт за позориште, филм, радио и телевизију: Чигоја штампа.

Глишовић 2001: Љ. Глишовић, *Србија у оцледалу немачке штампе 1987-2006*, Београд: Службени гласник.

Грич 2010: К. Gritsch, *Inszenierung eines gerechten Krieges? – Intellektuelle, Medien und der „Kosovo-Krieg“ 1999*, Hildesheim/Zürich/New York: Georg Olms Verlag.

Ди Грација 2017: Б. ди Грација, *Зашио је НАТО бомбардовао Србију 1999?*, Београд: Албатрос плус.

Ерл 2005: А. Erll, *Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen*, Stuttgart-Weimar: Verlag J.B. Metzler.

Живковић 2003: Н. Živković, *Kako nas drugi vide? Slika Srba u nemačkim medijima 1990–2000*, Novi Sad: Prometej.

Јерц 2004: W. Jertz, *Krieg der Worte – Macht der Bilder: Manipulation oder Wahrheit im Kosovo-Konflikt?*, Mönch: Bernard & Graefe.

Калик 2010: М. Ј. Calic, *Geschichte Jugoslawiens im 20. Jahrhundert*, München: Verlag C.H.Beck.

Клајн 1989: Ј. Klein, *Wortschatz, Wortkampf, Wortfelder in der Politik*, u: Ј. Klein (Hsgb.) *Politische Semantik Bedeutungsanalytische und sprachkritische Beiträge zur politischen Sprachverwendung*, Opladen: Westdeutscher Verlag, 13–51.

Комраков 2019: М. Комраков, *02:06 – Бомбардовање РТС-а – Моја истина*, Београд: Новости.

Кремпл 2004: S. Krempf, *Medien, Internet, Krieg: Das Beispiel Kosovo, Ein Beitrag zur kritischen Medienanalyse*, München: Verlag Reinhard Fischer.

Лакић 2011: I. Lakić, *Discourse Analysis: Montenegrin Print Media and Nato Airstrikes an Yugoslavia*, u: *Media dialogues / Medijski dijalozi*, Vol.2 ,No.1, 101–113. <<http://media-dialogues.com/Archive/MD%20Vol.%202,%20No.%201/101-113%20Igor%20Lakic.pdf>>. 21.4.2020.

Ле Бон 2018: Г. Ле Бон, *Психологија љомиле*, Београд: Алгоритам

Милс 2003: С. Милс, *Шта је дискурс?* у: Michel Foucault, Routledge, превод са енглеског Дејан Аничич, стр. 52–66.

Милс 2007: S. Mills, *Der Diskurs*, Tübingen, Narr Francke Attempto Verlag GmbH + Co. KG.

Михаљинац 2019: Н. Михаљинац, *Умешност и љолишке сећања: траума 1999.*, Београд: Clio.

Нешић Павковић 2019: М. Нешић Павковић, *Рефлексија прошлости и (не)етика љосћеморије у романима Исељеници В. Г. Зебалда, Пешичаник Данила Киша и*

Интернет извори:

1. DWDS <https://www.dwds.de/>
2. <https://www.sfgate.com/news/article/Kosovo-Being-Called-First-Internet-War-Web-2936299.php>
3. <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html>

Андела Т. Вујошевић / KOLLEKTIVES GEDÄCHTNIS UND DIE ROLLE DER MASSEN-MEDIEN – KONSTRUKTION EINES NEGATIVEN BILDES SERBIENS IM JAHR 1999

Zusammenfassung: In der Arbeit wird die Berichterstattung der deutschen Zeitschrift *Spiegel* während der NATO-Bombenangriffe auf die Bundesrepublik Jugoslawien im Jahr 1999 nach den Methoden der Diskursanalyse und der Theorien des kollektiven Gedächtnisses analysiert. Die Arbeit soll erklären, was unter dem Begriff *kollektives Gedächtnis* aus linguistischer Sicht zu verstehen ist, wofür Medientexte geeignet sind und inwieweit sie das kollektive Gedächtnis bestimmter Ereignisse aus der Vergangenheit prägen, wie Wissen und negative Bilder vergangener Ereignisse durch die Medien konstruiert werden, sowie die Art und Weise, wie ein negatives Bild Serbiens in deutschen Zeitungsberichten des Nachrichtenmagazins *DER SPIEGEL* im Jahr 1999 konstruiert wurde. Die Hypothese der Arbeit lautet, dass das negative Bild Serbiens in der Berichterstattung des ausgewählten Magazins während des NATO-Bombenangriffs auf der Semantik des Lexems oder der sprachlichen Konstruktionen basiert, die im Diskurs auf Deutsch verwendet wurden.

Schlüsselwörter: kollektives Gedächtnis, Diskursanalyse, NATO-Bombenangriff, 1999, Serbien, Spiegel

Примљен: 15. фебруара 2021.

Прихваћен за штампу: 10. 6. 2021.